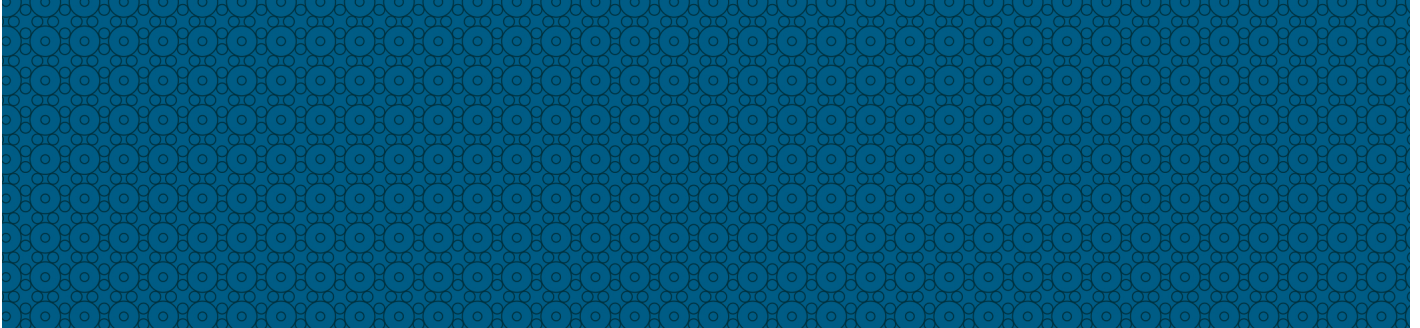

Socioekonomiska effekter av projektet LIFE Coast Benefit LIFE12/NAT/SE000131

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

**Uppföljning socioekonomisk påverkan av projektet Life Coast Benefit
LIFE12/NAT/SE000131**

Rapportnummer 2019:30 Länsstyrelsen Östergötland

Författare	Anneli Lundgren Länsstyrelsen Östergötland
Kontaktperson	Anneli Lundgren, Länsstyrelsen Östergötland, Telefon, direkt: 010-22 35 404 E-post: anneli.lundgren@lansstyrelsen.se Webbplats: www.lansstyrelsen.se/ostergotland
Fotografier	Framsida Martin Larsson
Kartmaterial	© Lantmäteriet
ISBN	978-91-985270-6-3
Upplaga	Publiceras enbart digitalt Dnr 512-16052-2019

Inledning

Länsstyrelserna i Östergötland, Södermanland och Kalmar arbetar tillsammans i projektet LIFE Coast Benefit, med Naturvårdsverket som partner. I projektet ingår totalt 45 olika Natura 2000-områden, 17 i Östergötlands län, 16 i Sörmlands län och 12 i Kalmar län (se bild 1).

Syftet med LIFE Coast Benefit projektet är att förbättra bevarandestatusen och livsmiljöerna i västra Östersjöns skärgård. Värden i fokus är arter och livsmiljöer som gynnas av traditionella jordbruksmetoder, naturliga strukturer och störningsregimer i skogar och i grunda vatten. Deras bevarandestatus har lidit när den skötseln har blivit allt svårare på grund av höga kostnader för transport och tillbakagång av det lokala jordbruket.

En stor andel av projektets åtgärder riktades mot betesmarker och slåtterängar som vuxit igen. Projektet har restaurerat marker genom markbearbetning, röjningar och avverkning av träd och buskar samt återupptagen betesdrift och slåtter.

Den här rapporten sammanfattar projektets socioekonomiska effekter i projektområdet.

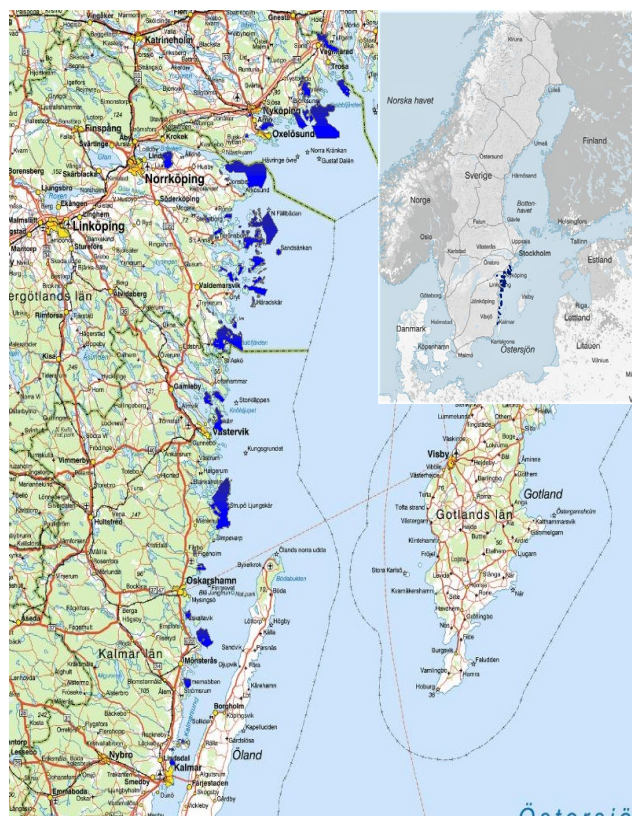

Bild 1 Karta över projektområdena. © Lantmäteriet

Sammanfattning

Projektet LIFE Coast Benefit har bidragit på flera sätt till en ökad ekonomisk inkomst i kust och skärgårdsområdet där projektet varit verksamt. Övergripande har projektets restaurering av betesmarker bromsat minskningen av betesmarksareal med miljöersättning inom kust och skärgårdsområdet.

Under projektperioden har 119 lokala företag, från kust och skärgård, varit delaktiga i genomförandet av projektet. De lokala företagen har fått 14,4 milj kr (24 %) av de projektpengar som gått till företag. Ytterligare 22,6 milj kr (39 %) av utbetalade projektpengar har stannat regionalt i länen.

Den största förväntade ekonomiska påverkan inom projektområdet kommer dock i framtiden.

Det blir möjligt att få ersättning från landsbygdsprogrammet (LBP) för marker som restaurerats. Uppskattningsvis kommer 4,8 milj kr att betalas ut årligen i framtiden i projektområdet, som en direkt effekt av projektet.

Betesmarkerna som restaurerats i projektet är en resurs för djurhållningen. Den ökade köttproduktionen bedöms motsvara ca 4,5 milj kr årligen.

Summery

The LIFE Coast Benefit project has contributed to increased economical outcome in the project region, the coast and archipelago. Overall, the project's restoration of pasture has slowed down the reduction of pasture land with environmental compensation within the coast and the archipelago area where the project was operating.

During the project 119 different local contractors, from the coast and archipelago, have been involved in the project measures. They have shared €13,3 million (24% of total to contractors).

Regional contractors have shared another €23,7 million (39% of total to contractors).

However, the greatest expected financial impact in the project area will come in the future. It will be possible to receive compensation from CAP for land restored. It is estimated that € 0.48 million will be paid out annually in the future in the project area, as a direct effect of the project. The pastures restored in the project are a resource for animal husbandry. The increased meat production is estimated to correspond to approximately € 0.45 million annually.

Innehåll

Inledning	3
Sammanfattning.....	4
Summery	4
Innehåll.....	5
Förändringar av jordbruksarealer i kustområdet där projektet LIFE Coast Benefit arbetat	6
Avgränsning.....	6
Förändring av jordbruksarealer vid kusten	8
Utvärdering av projektets totala ekonomiska mervärde	12
Pengar från projektet till företagare	12
Ökad köttproduktion i framtiden	13
Inkomst från Landsbygdsprogrammet (LBP) i framtiden	14

Förändringar av jordbruksarealer i kustområdet där projektet LIFE Coast Benefit arbetat

Stöden från landsbygdsprogrammet är avgörande för att lantbrukare ska kunna fortsätta med sin skötsel av landskapet. För att utvärdera hur projektet LIFE Coast Benefit påverkat möjligheten att få del av ersättningar från landsbygdsprogrammet jämfördes arealer stödberättigad mark före projektet, år 2013 och efter projektet år 2018. Projektet pågick även under år 2019, men det underlaget blir inte tillgängligt under projekttiden.

För att sätta in resultaten i ett sammanhang analyserades hur utnyttjande av olika markslag och stödformer förändrats generellt i projektområdet under projekttiden.

Analysen använder underlag från Jordbruksverkets databas över jordbruksblock och samordnad ansökan om jordbrukarstöd (SAM).

Avgränsning

Kustområdet där projektet LIFE Coast Benefit arbetat sträcker sig utmed Östersjökusten i Södermanland, Östergötland och Kalmar, blå markeringar på kartan, **bild 2**, visar var projektet gjort åtgärder. Analysen för hur jordbruksstöden påverkats generellt i projektområdet omfattar alla öar i skärgården och har avgränsats 1 km in på land från kustlinjen, rosa linje på kartan. (Hela blockarealen har använts även om avgränsningslinjen för projektområdet har delat ett jordbruksblock.)

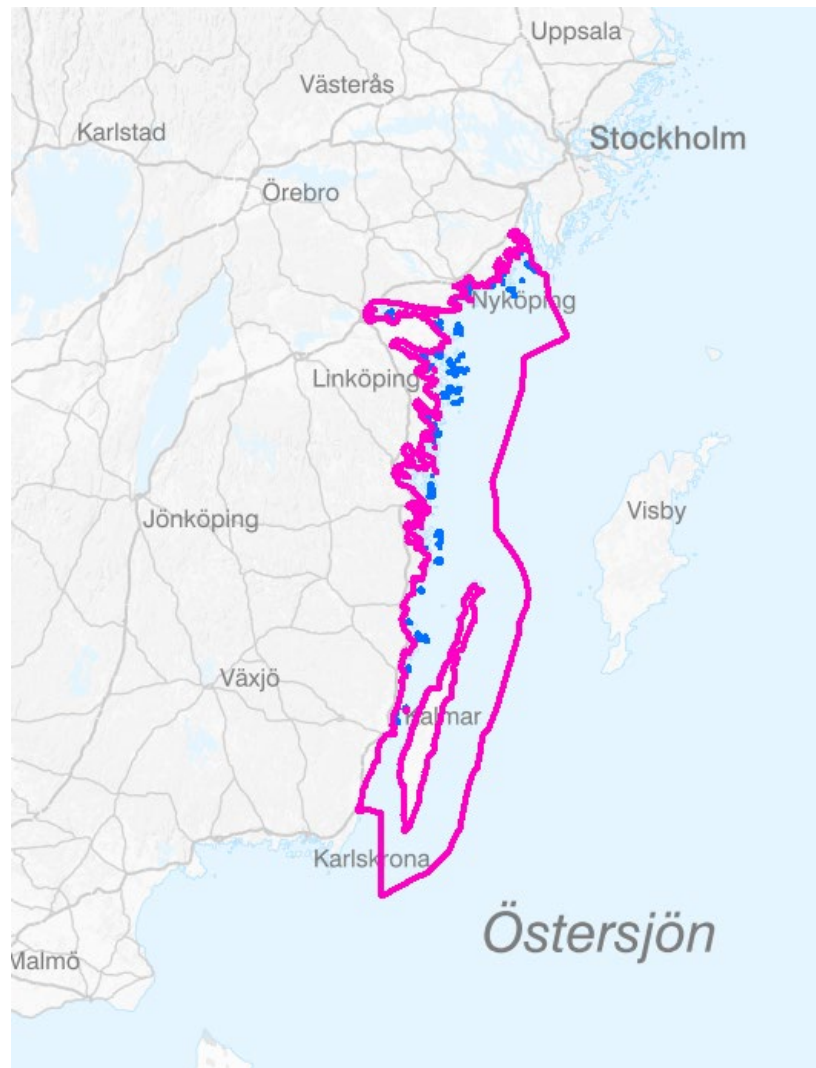

Bild 2 Kustområdet där projektet LIFE Coast Benefit arbetat sträcker sig utmed Östersjökusten i Södermanland, Östergötland och Kalmar, blå markeringar på kartan visar var projektet gjort åtgärder. Analysen för hur jordbruksstöden påverkats generellt i projektområdet omfattar alla öar i skärgården och har avgränsats 1 km in på land från kustlinjen, rosa linje på kartan © Lantmäteriet.

Förändring av jordbruksarealer vid kusten

Kustområdet har generellt en långsamt nedåtgående trend för areal av jordbruksmark. Om man granskar markanvändningen bete, åker och våtmark som är med i jordbruksverkets blockdatabas, så är det främst aktivt brukad åkermark som minskar. Minskningen av brukad åker är 492 ha (1,6%) mellan 2013 och 2018, se **tabell 1**. Marker som anges som bete i blockdatabasen kan vara antingen bete på åker eller på naturliga gräsmarker. Även arealen betad mark har minskat med 327 ha (1,2 %) mellan 2013 och 2018. Arealen våtmark är mycket liten och den representerar arealer som får någon form av skötselersättning för våtmark från Landsbygdsprogrammet (LBP). De våtmarker som skapas och sköts med pengar från LBP är alltså marginella och behovet av våtmarker i landskapet betydligt större än vad man åstadkommer med dessa ersättningar från LBP.

Tabell 1 Arealer fördelat på bete, åker och våtmark som registrerats i jordbruksblock år 2013 respektive 2018 i Jordbruksverkets blockdatabas efter SAM-ansökan. Analysen avser det kustområde som projektet LIFE Coast Benefit varit verksamt. Bete markerar endast vad marken används till, det kan vara både på åker och naturliga gräsmarker.

Län	Ägoslag	År 2013	År 2018	Differens
Södermanland	Bete	1 458	1 578	120
	Åker	3 025	3 103	-136
	Våtmark	8	0	-8
Östergötland	Bete	4 473	4 433	-278
	Åker	8 648	8 370	-6
	Våtmark	27	21	-6
Kalmar	Bete	19 343	19 174	-169
	Åker	18 003	17 653	-350
	Våtmark	195	209	14
Summa		45 431	44 596	-853

Arealer som producerar vinterfoder till betesdjuren är viktiga för den långsiktiga möjligheten att hålla djur i skärgården. Arealen vall och andra fodergrödor har minskat markant under projektperioden, se **tabell 2**. Minskningen, 2041 ha dvs 14% mellan 2013 och 2018, är troligen en effekt av att reglerna för vallstöd och kompensationsbidrag från LBP har ändrats.

Tabell 2 Areal som producerar vinterfoder för lantbruksdjur. Arealer ur Jordbruksverkets blockdatabas efter SAM-ansökan år 2013 och 2018. Grödkod 49, 50 och 51 motsvarar olika typer av vall och grödkod 6, 9, 16 och 80 är annan fodergröda på åkermark. Sammanställningen avser det kustområde som projektet LIFE Coast Benefit varit verksamt.

Län	Grödkod	År 2013	År 2018	Differens
Södermanland	6		15	15
	9	12		-12
	16		27	27
	49	72	173	101
	50	932	788	-144
	51	94		-94
Östergötland	9		3	3
	16		28	28
	49	268	331	63
	50	2 790	2 401	-389
	51	218		-218
	80	61	12	-49
Kalmar	6		4	4
	9	596	754	158
	16	70	38	-32
	49	573	664	91
	50	8 295	6793	-1502
	51	52		-52
	80	263	224	-39
Summa		14296	12255	-2041

Om man analyserar naturliga betesmarker (ej åkermarksbete) med grödkod 52, 53, 54, 56 89 och 90 i SAM så har arealen varit stabil med en liten minskning med mindre än 1% mellan 2013 och 2018, se **tabell 3**.

Tabell 3 Areal registrerad som grödkod 52 *Betesmark*, 53 *Slätteräng*, 54 *Skogsbete*, 56 *Alvarbete*, 89 *Mosaikbete* 90 *Gräsfattig mark* i Jordbruksverkets blockdatabas efter SAM-ansökan år 2013 och 2018. Analysen avser det kustområde som projektet LIFE Coast Benefit varit verksamt.

Län	Grödkod	År 2013	År 2018	Differens
Södermanland	52	964	945	-19
	53	114	68	-46
	54	191	194	3
	89		66	66
	90		13	13
Östergötland	52	2990	2967	-23
	53	31	16	-15
	54	617	656	39
	89		94	94
	90		34	34
Kalmar	52	15039	14925	-114
	53	249	248	-1
	54	1212	1138	-74
	56	1580	1411	-169
	89		21	21
	90		23	23
Summa		22 987	22 819	-168

Om man analyserar arealer där miljöersättning registrerats, så har den minskat med 368 hektar (1,6 %) mellan 2013 och 2018, i hela kustområdet där projektet varit aktivt, se **tabell 4**. Projektet LIFE Coast Benefit har restaurerat marker som ökat arealen miljöersättning till betesmark med 453 hektar inom de restaurerade markområdena, se **tabell 5**. Om projektet inte tillfört nya stödberättigande arealer skulle minskningen av betesmarker varit avsevärd, 821 hektar (3,6 %).

Tabell 4 Areal registrerad med miljöersättning för betesmark 2013 (NMBETE) och 2018 i Jordbruksverkets blockdatabas. Analysen avser det hela det kustområde som projektet LIFE Coast Benefit varit verksamt.

Län	Betesmark Miljöstöd	År 2013	År 2018	Differens
Södermanland		1302	1227	-75
Östergötland		3652	3693	41
Kalmar		17768	17434	-334
Summa		22722	22354	-368

Tabell 5 Areal registrerad med miljöersättning för betesmark 2013 (NMBETE) och 2018 i Jordbruksverkets blockdatabas. Analysen avser enbart de markområden som restaurerats i projektet. Efter projektet LIFE Coast Benefit ser man att arealen som får miljöersättning för betesmark har ökat inom de restaurerade markområdena.

Län	Betesmark med miljöersättning	År 2013	År 2018	Differens
Södermanland		112	164	52
Östergötland		203	310	107
Kalmar		16	310	294
Summa		331	784	453

Utvärdering av projektets totala ekonomiska mervärde

Pengar från projektet till företagare

Projektet LIFE Coast Benefit har omsatt en stor andel av budgeten i konkreta åtgärder i projektområdet. Det har exempelvis genomförts avverkning av skog, uppsättning av nya stängsel, bygge av ladugårdar och anläggning av traktorvägar.

Ambitionen från alla ingående Länsstyrelser var att engagera lokala företagare så långt som det var möjligt. I Östergötland har metoden för hur man upphandlar och skriver ramavtal med leverantörer ändrats, för att kunna inkludera flera små skärgårdsentreprenörer.

Totalt har 58,5 milj. kr betalats ut till olika företag från projektet.

I närmsta området vid kusten och på öarna har 119 lokala företag varit med och arbetat i projektet och totalt har de fått del av 14,4 milj. kr. motsvarande 24%.

Regionalt (övriga länet utom kust och skärgård) har ytterligare 168 företag och arbetat och fått del av 22,6 milj kr motsvarande 39%.

Övriga 21,5 milj kr, motsvarande 37%, har betalats ut till företag som har sitt högkvarter längre bort.

Bild 3 Timmerlastning på pråm. Avverkning och pråmning är exempel på tjänster, som projekt LIFE Coast Benefit betalat för. Foto Stellan Gustafsson.

Ökad köttproduktion i framtiden

Normalt sett räknar man med att en djurenhet kan livnära sig och växa till per hektar öppen naturlig gräsmark. Inom LIFE Coast Benefit har vi restaurerat 241 ha öppna betesmarker.

För skogsbete, 378 ha restaurerat, och halvöppna trädklädda beten, 807 ha restaurerat, får man räkna betydligt mindre försörjningsgrad för betesdjuren. De trädklädda markerna varierar kraftigt i betes kvalitet, mellan lövhagar med full grässvål och mer slutna skogsbeten med främst ris som markskikt. En övergripande bedömning är att ca en halv djurenhet per hektar kan livnära sig under betesperioden.

Under betesperioden (maj till september) är det ca 150 dagar och enligt studier tillväxer ett nötdjur 800-1000 gram per dag ¹. Pris för kött varierar men lantbrukaren kan få ungefär 30 kr/kg vid slakt ².

Under betesperioden växer alltså ett betesdjur till med ca 150 kg och man kan räkna med ca 4 500 kr i inkomst vid slakt för öppna betesmarker och ca 2 250 kr när det är mer slutna trädklädda betesmarker.

De öppna betesmarkerna kommer uppskattningsvis att avkasta 1 894 500 kr per år ($4500 \cdot 241 = 1\,084\,500$ kr) och de trädklädda $((378+807) \cdot 2\,250 = 2\,666\,250$ kr.

Sammantaget blir det en uppskattad ökad avkastning från köttproduktion på 4 560 750 kr per år som ett resultat av projektets åtgärder.

Bild 4 Skogsbete med nötdjur som betar i gläntorna. Foto Charlotta Larsson.

¹ Uppgifter om tillväxt för djur är tagna ur rapporten "Nötkreatur på bete, 2006" som finns publicerad på Jordbruksverkets

webplats: http://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_jo/jo06_11.pdf

² Prisuppgifter för köttpriser: <https://www.luke.fi/sv/nyheter/producentpriserna-for-kott-och-spannmal-sjonk-for-tredje-aret-i-rad/>

Inkomst från Landsbygdsprogrammet (LBP) i framtiden

Mot slutet av projekttiden, år 2018, fick 784 ha någon form av ersättning från LBP, för de marker som restaurerats inom LIFE Coast Benefit. Av dess har 453 ha betesmark tillkommit som helt nya arealer som ett resultat av projektet. De 331 ha som redan hade någon ersättning före projektet har förbättrats och kan förväntas uppfylla högre ersättningskriterier efter projektet. Under projektets avslutande år, (2019) och de kommande åren förväntas arealen som kan få ersättning från LBP öka ytterligare, allteftersom de restaurerade markerna får bättre grässvål och uppfyller krav för olika ersättningar.

För att göra en kvalificerad bedömning av hur mycket pengar de restaurerade markerna slutligen kommer att generera från LBP årligen används schabloner. Exakta beräkningar är inte möjliga att göra.

För de öppna betesmarkerna i projektet kan man använda en schablon på 4818 kr/ha och år (481,8 €/ha och år). Schablonen omfattar gårdsstöd (€131), förgröningsstöd (€70,8), och miljöersättning (€280).

$$131 \text{ €/ha} + (131 * 0,5405) \text{ €/ha} + 280 \text{ €/ha}$$

Inom projektet har vi restaurerat 241 ha öppna betesmarker. Förväntad framtida avkastning är 1 161 138 kr per år (241ha*4818kr= 1 161 138 kr).

Bild 5 Öppna betesmarker med rik blomsterprakt. Foto Martin Larsson

För skogsbeten utgår endast miljöersättning, men den är högre än för de öppna betesmarkerna och schablonen är 3 500 kr/ha och år (350 €/ha). Av skogsbete är 378 ha restaurerat. Förväntad framtida avkastning är 1 323 000 kr per år (378 ha*3500kr= 1 323 000 kr).

De halvöppna miljöerna som restaurerats, 807 ha, är svårast att bedöma, några kommer aldrig att få någon ersättning från LBP och andra kommer att omfattas av ersättning enligt den högsta schablonen. För att ändå göra en rimlig uppskattning används halva arealen och den högre schablonen. Förväntad framtida avkastning är 1 943 660 kr per år ($403 \text{ ha} * 4817 \text{ kr} = 1\,943\,660 \text{ kr}$).

Projektet har restaurerat 1639 hamlingsträd. Alla träden ska inte beskäras regelbundet i framtiden, eftersom de är för gamla och ömtåliga. En grov uppskattning att ungefär hälften av träden ska ingå i löpande skötsel och vara möjliga att söka ersättning för i LBP. Förväntad framtida avkastning är 80 000 kr per år ($800 \text{ träd} * 100 \text{ kr} = 80\,000 \text{ kr}$).

För öar utan fast landförbindelse utgår stöd för svårtillgänglig mark, minst 286 ha av de restaurerade kan vara stödberättigande. Förväntad framtida avkastning är 286 000 kr per år ($286 \text{ ha} * 1000 \text{ kr} = 286\,000 \text{ kr}$).

Projektet LIFE Coast Benefit har byggt eller förbättrat ladugårdar på fyra platser. Att ha funktionella byggnader som håller för samtida lagkrav är avgörande för att kunna fortsätta med djurdriften. Även fungerande vägar för lantbrukstransporter och kajer för lastning och lossning av lantbruksdjur, maskiner och produkter har ordnats på flera platser inom projektet. Åtgärdernas ekonomiska betydelse är svår att beräkna, men en uppskattning gjordes att 217 ha jordbruksmark var beroende av ladugårdarna. Om man omsätter det till en enkel schablon om gårdsstöd från LBP (131 €/ha och år) skulle det framtida värdet vara åtminstone 284 270 kr per år ($1310 * 217 = 284\,270 \text{ kr}$). Detta värde summeras dock inte upp i det sammantagna förväntade ekonomiska utfallet, eftersom de är samma arealer som ingår i tidigare summeringar av betesersättningar.

Sammantaget blir det en uppskattad avkastning från LBP på 4 793 798 kr per år som ett resultat av projektets åtgärder.

Länsstyrelsen Östergötland
Östgötagatan 3 581 86 Linköping
Växel: 010-223 50 00
E-post: ostergotland@lansstyrelsen.se

lansstyrelsen.se/ostergotland

Länsstyrelsen är en statlig myndighet som finns nära människorna i varje län. Vi är en viktig länk mellan människor och kommuner å ena sidan och regering, riksdag och centrala myndigheter å den andra. Landshövdingen är chef för Länsstyrelsen och har i uppdrag att följa utvecklingen och informera regeringen om länets behov.

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND